

16

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

อาจารย์นฤมล โพธิ์แจ่ม

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน และเกี่ยวพันกับบุคคลที่ใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เพื่อคุ้มครองป้องกันผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรง และสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสในการยับยั้งหรือกลับใจ ไม่กระทำความผิดซ้ำ อีกทั้งสามารถรักษาสถานภาพและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การกำหนดบทนิยาม

มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามคำสำคัญในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไว้ 9 คำ ได้แก่ ความรุนแรงในครอบครัว, บุคคลในครอบครัว, ศาล, เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์, นักจิตวิทยา, นักสังคมสงเคราะห์, พนักงานเจ้าหน้าที่, พนักงานสอบสวน และรัฐมนตรี ซึ่งจะขอกว่าในประเด็นสำคัญดังนี้

1.1 ความรุนแรงในครอบครัว สามารถแยกพิจารณาการกระทำออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

2. กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว

3 บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

1.2 บุคคลในครอบครัว

เป็นการบัญญัติคุ้มครองความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาทั้งที่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายและผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส และคู่สมรสเดิมซึ่งแม้จะหย่าขาดจากกันไปแล้วก็ตาม รวมถึงบุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว และบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

2. การกำหนดฐานความผิดและการยอมความ

มาตรา 4 กำหนดให้ “การกระทำความรุนแรงในครอบครัว” เป็นความผิดฐานหนึ่ง โดยความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว และความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 สามารถยอมความได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหันเหผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ฝ่ายยอมความกัน และการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นด้วย ผู้กระทำความผิดนั้นก็ต้องรับโทษตามกฎหมายอีก

มาตรา 12 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนกำหนดเงื่อนไขแห่งการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ โดยใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติกชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนได้นั้น เป็นกรณีที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม

3. หน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 5 กำหนดหน้าที่ให้บุคคลที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยสุจริต ผู้แจ้งย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบแก่ผู้แจ้งทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

4. อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 6 ในกรณีที่ได้รับความเดือดร้อนกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและบุคคลอื่นในสถานที่นั้นได้ เป็นกรณีที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในเคหสถานได้โดยไม่ต้องขอให้ศาลออกหมายค้น หมายจับ

5. หน้าที่ของพนักงานสอบสวน

5.1 การสอบสวน มาตรา 8 เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความสามเดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่วนของการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกินหกวัน

ในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

5.2 การยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ มาตรา 12 วรรคสองในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์นั้น และกำหนดให้นำวิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติกชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความ

รุนแรงในครอบครัว หรือทำทัศนชนไว้มาใช้เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ได้ หากผู้ต้องหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

5.3 การไกล่เกลี่ย มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความได้ยอมความกันได้

6. คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์

6.1 อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่ง มาตรา 10 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีความขอร้องจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าไปใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร

6.2 ศาลเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับคำสั่ง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายในสี่สิบแปด ชั่วโมงนับแต่วันที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว

ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยยกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

7. การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

มาตรา 10 วรรคห้า ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

8. อำนาจศาล

8.1 ศาลมีอำนาจออกคำสั่ง มาตรา 11 ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

8.2 ศาลพิพากษา มาตรา 12 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงมีความผิด ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติ ผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัศนชนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

8.3 การยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ มาตรา 12 วรรคสอง ในกรณีที่มีการยอมความ หรือการถอนฟ้อง ให้ศาลจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัศนชนไว้มาใช้เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าว

กล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงให้มีการยอมความ การถอนฟ้องได้ หากจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ศาลมีอำนาจสั่งยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

8.4 การไกล่เกลี่ย มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความได้ยอมความกันก็ได้

9. หลักในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

มาตรา 15 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินการไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

- (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว
- (2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ
- (3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ยังคงครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์
- (4) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
 มาตราลัทธิ ออรุงโรจน์, ร่างพระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ... : ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย เปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา อังกฤษ คานาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และ มาเลเซีย, สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2547.